

Terugblik debat excellentie en talentontwikkeling

Op 22 januari 2019 vond het debat excellentie en talentontwikkeling plaats. Beleidsmedewerkers, adviseurs, docenten en studenten voerden het debat, onder leiding van Joost Hoebink van het Nederlands Debat Instituut en georganiseerd in het kader van het kennisverspreidingsprogramma door ecbo, in samenwerking met MBO^e.

MBO^e

Leontien Kragten, strategisch onderwijspartner bij ROC Midden Nederland en projectleider van MBO^e, het netwerk dat excellentie in het mbo stimuleert en aanjaagt: *"Afgelopen jaren is een waardevol netwerk rondom excellentie in het mbo ontstaan. Dat heeft geresulteerd in ontmoetingen, kennisdeling en -verspreiding en samenwerking op het gebied van excellentieonderwijs. Dit netwerk wordt voortgezet onder de naam MBO^e."*

Vijf mbo-instellingen richtten MBO^e op vanuit de gedachte: excellentie heeft nog net dát steuntje in de rug nodig om een volwaardige plek te krijgen in het mbo. MBO^e richt zich op kennisdeling, professionalisering, het aanjagen van kansrijke initiatieven en stimulering van onderzoek en is er voor alle instellingen die excellentie op de kaart willen houden. Er zijn nu al 24 scholen aangesloten bij MBO^e. Kragten: *"Eén van mijn drijfveren om mij te richten op excellentie was een student, die naast zijn studie ontzettend veel interessante en leerzame activiteiten deed, maar dat er in het onderwijsprogramma eigenlijk geen ruimte was om deelname dit soort leerzame ervaringen mogelijk te maken of te honoreren. Mijn droom is dat studenten zoals hij hun talenten en passie vol kunnen benutten, zichzelf onderscheidend te kunnen ontwikkelen en uitdaging en motivatie vinden in de dingen die ze doen."*

Debat

Stelling: In de ideale wereld zijn excellentieprogramma's niet nodig. Argumenten van de eensstemmers:

- *"In de ideale wereld zou heel het onderwijs er anders uitzien: er zou voor iedere student programma op maat zijn, met voldoende uitdaging voor iedereen. Studenten dragen zelf ideeën aan over de onderwerpen waarop zij hun vakmanschap willen verbreden of verdiepen."*
- *"Het bieden van gelijke kansen voor iedereen kwam een aantal keer terug, zo was het argument bij deze stelling dat excellentieprogramma's ongelijke kansen met zich mee brengen, omdat vooral de studenten die alles goed voor elkaar hebben hier gebruik van maken. Iedereen moet de kans hebben het beste uit zichzelf te halen."*
- Door studenten als groep neer te zetten in een excellentieprogramma wordt de afstand nog groter met andere studenten.

De meerderheid was oneens met de stelling. Argumenten tegen:

- *'Excellentieprogramma's moeten niet worden gezien als een 'fix-up' van het reguliere onderwijs. Het reguliere onderwijs is al goed, het excellentieprogramma is een extra.'*
- Excellentieprogramma's zijn een soort luis in de pels, het zijn proeftuinen waar ruimte is om te experimenteren. Deze plekken en programma's hebben een emancipatoire kracht. En wat hier wordt ontwikkeld, kan bij gebleken succes in het reguliere onderwijs terugvloeien.
- Studenten mogen ook 'gewoon gewoon' zijn, en dat is ook goed. Echter studenten die écht heel gedreven zijn, moeten ook de uitdaging kunnen krijgen die zij verdienen.

Onderzoek naar excellentie in het mbo

Hester Smulders, onderzoeker bij het Expertisecentrum Beroepsonderwijs (ecbo) onderzoekt excellentieprogramma's op een aantal vakscholen. Opvallend is dat studenten niet op cijfers worden geselecteerd, maar op motivatie, passie, doorzettingsvermogen. Studenten vinden de term 'excellente student' niet altijd prettig, zo geven zij aan: het geeft druk en als zij op hun stageplek komen en

worden geïntroduceerd als 'excellent', brengt het hoge verwachtingen met zich mee. Studenten vinden het wel fijn om met gelijkgestemden een programma te volgen: *"Normaal wordt er door klasgenoten snel naar deze studenten gekeken, bij het maken van een groepsopdracht. Zij pakken de leiding. In het excellentieprogramma worden ze door hun groepsleden uitgedaagd. Dat stuwt het niveau op."* Smulders geeft aan: *"Het is goed dat excellentieprogramma's er zijn, door je omgeving moet je worden geprikkeld. Juist bij een excellentieprogramma waar verschillende dingen worden aangeboden, zie je wat je leuk vindt en waar je goed in bent."* Maar moet dat dan altijd naast het reguliere programma plaatsvinden? Een debat over de stelling: *Excellentieprogramma's moeten ter vervanging van het reguliere onderwijs plaatsvinden.* De meerderheid was het hiermee oneens.

Argumenten van de tegenstemmers:

- *"Communityvorming is heel belangrijk voor deze groep, dat vindt plaats als zij op een ander moment, naast het reguliere programma, in deze groep van het excellentieprogramma werken."*
- Ook het organisatorische argument speelde mee: excellentieprogramma's ter vervanging van het reguliere onderwijs is moeilijk te organiseren, want dan moet men het eens worden over welke onderdelen in het reguliere curriculum dan vervangen kunnen worden door het excellentieprogramma.

Argumenten die voor deze stelling pleitten:

- *"Anders is er geen sprake van gelijke kansen op instroom in een excellentieprogramma."*
- Het reguliere onderwijs op het mbo heeft al een grote omvang qua tijd. Waarom zou een excellentieprogramma daar niet binnen passen?

Excellentie bij ROC Mondriaan

Job Wolfslag, directeur internationalisering, excellentie en skills bij ROC Mondriaan, is geen grote fan van het woord excellentie. *"Het gaat om het beste uit jezelf halen."*, ROC Mondriaan heeft een PEP-regeling ingevoerd: een Persoonlijk Excellentie Plan. Studenten kunnen PEP-middelen aanvragen. *"Studenten van de dansopleiding konden zo naar Canada, om daar op een "unieke" tour te gaan met een Canadese dansgroep. Een student uit de sector Bouw is naar Australië gegaan, om de architectuur nader te bestuderen."* In Magister wordt bijgehouden wat studenten hebben gedaan, en hiervoor krijgen studenten bij diplomering een verklaring.

Wat is de rol van de docent bij deze excellentieprogramma's? Een debat over de stelling: *Elke docent zou in staat moeten zijn om excellente studenten te begeleiden.*

De aanwezigen waren verdeeld over deze stelling. Belangrijkste argument van de voorstanders: 'practice what you preach'; als het onderwijs het beste uit studenten wil halen, dan moet zij dat ook willen voor docenten. Scholing voor docenten wordt echter vaak nog vergeten. ROC Landstede bijvoorbeeld is begonnen met een scholing voor excellente docenten.

Een argument tegen de stelling is: *"Niet iedereen kan alles, de kwaliteit van het begeleiden van excellente studenten moet wel in het docententeam vertegenwoordigd zijn."* Men is het er over eens dat het begeleiden van studenten, en studenten vragen stellen die aanzetten tot reflectie, moet een kwaliteit zijn van alle docenten. De pedagogisch-didactische bekwaamheid moet op orde zijn.

Want: *"Docent zijn is een vak! Niet iedereen hoeft alles te kunnen, maar docenten zouden studenten die meer willen en kunnen, moeten kunnen herkennen en hun naar de juiste plek in de school kunnen verwijzen."*

Op 11 maart organiseert MBO^e de conferentie: '4 jaar excellentie in het mbo'. Ook onderzoeksresultaten naar excellentie worden dan gepubliceerd. [Hier](#) vindt u de uitnodiging voor de conferentie, meer informatie en aanmelden voor het netwerk op www.mboe.nl.

Zie ook het verslag in Dimensies 37, te verschijnen maart 2019 <https://ecbo.nl/achtergrond-en-verdieping/#dimensies>.